

Piotr Kwiatkiewicz, Ryszard Tomczak

Wzrost cen ropy naftowej a zagrożenia dla bezpieczeństwa gospodarczego : casus 2008 roku : studium przypadku

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 1, 65-75

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr KWIATKIEWICZ, Ryszard TOMCZAK
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu

**WZROST CEN ROPY NAFTOWEJ
A ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA GOSPODARCZEGO.
CASUS 2008 ROKU — STUDIUM PRZYPADKU**

Streszczenie

Ceny ropy naftowej wywierają przemożny wpływ na tempo rozwoju gospodarczego. Załamanie światowej koniunktury w połowie 2008 roku doskonale to dokumentuje. Rekordowo wysokie notowania cen baryłki ropy naftowej latem 2008 roku poprzedziły giełdowy krach i fale upadłości w sektorze bankowym w drugiej jego połowie, jednak nie przyczyniły się do nich bezpośrednio. W dużej mierze postrzeżenie cen ropy naftowej do wspomnianego poziomu stanowiło konsekwencje ostrzeżenia przez inwestorów rynku surowcowego jako stosunkowo bezpiecznego i lokowania w nim środków wycofywanych pośpiesznie z ryzykownych przedsięwzięć kapitałowych w pierwszym półroczu 2008 roku. Mimo wszystko ciągły wzrost cen ropy naftowej w latach poprzednich stał się podstawą stagnacji ekonomicznej i kryzysu na amerykańskim rynku nieruchomości. Zauważane już od 2007 roku spowolnienie gospodarcze nadało tempa transferowi kapitału spekulacyjnego do rynków surowcowych

Abstract

The prices of crude oil exert major influence on the speed of economic development. The downturn in mid 2008 illustrates this perfectly. Extremely high barrel quotations in the summer of 2008 preceded the stock market crash and waves of bankruptcy in the banking sector in the second half of the year. This, however, was not the direct cause of the latter events. Their direct reason was the fact that the investors perceived the raw materials market as safe, and hurried to invest there all their financial resources, which they had withdrawn from risky capital enterprises, in the first half of the year 2008. Nevertheless, the continuous growth of the prices of crude oil in the previous years was the basis of economic stagnation and crisis on the estate market in the USA. This process was already noticeable in the year 2007, and later gave rise to the above mentioned transfer of speculative capital onto the raw materials market.

Ropa naftowa niezmiennie pozostaje od niemal wieku najważniejszym surowcem energetycznym. Znaczenie, jakie posiada we współczesnym życiu gospodarczym, zdaje się jednak nadal nie do końca właściwie doceniane. Wśród dziesiątek tysięcy zapisanych stron artykułów i opracowań analizujących przyczyny spowolnienia gospodarczego w latach 2008–2009, zaledwie część koncentruje swą uwagę na rynkach naftowych. Niewykluczone, że pragnąc zachować należyty temu zagadnieniu porządek rzeczy proporcje te należałoby odwrócić.

1. Wzrost konsumpcji i produkcji

Od 2003 roku zużycie ropy naftowej wzrosło z 79,722 mln baryłek ropy naftowej dziennie (bbl/d) do 82,511 mln bbl/d w 2004 roku.¹ Zmiana o 2,789 mln oznaczała progres roczny rzędu 3,5 %. Nie pozostał on jednak bez wpływu na giełdowe notowania baryłki. Ceny surowca poszybowały w górę, a rok 2004 zapisany został w annałach jako wybitnie korzystny dla producentów.²

W istocie rzeczy, wychodząc naprzeciw rosnącemu popytowi, podnieśli oni też swoje wydobycie z 79,601 mln bbl/d w 2003 roku do 83,105 mln bbl/d, czyli o ok. 3,5 mln baryłek, co z kolei odpowiadało wzrostowi naftowej produkcji o 4,5 %.³ Tempo wzrostu wydobycia, prócz ilustracji potencjału wydobywczego producentów, stanowiło — z jednej strony — swoiste świadectwo siły oddziaływania i skuteczności presji, jaką Stany Zjednoczone wywierały na swych bliskowschodnich partnerów, a z drugiej — brak wiary tych ostatnich w trwałość tendencji wzrostowej na rynku.

Tabela nr 1. Światowa konsumpcja i produkcja (w mln bbl/d)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Konsumpcja	79,722	82,511	84,105	85,166	85,842	85,759
Produkcja	79,593	83,098	84,589	84,652	84,535	85,478

Źródło: *US Energy Information Administration*

Państwom producenckim nie tylko udało się w pełni zaspokoić szybko rosnący popyt, ale i pozostawić na rynku sporą nadwyżkę surowca. Sięgała ona niemal 600 mln bbl, co odpowiada w przybliżeniu 3-letniemu zapotrzebowaniu naszego kraju na ropę naftową.⁴ To właśnie ona potwierdzała wspomnianą niepewność eksporterów co do szans na utrzymanie w dłuższym przedziale czasowym korzystnego kursu baryłki. Nie sposób oprzeć się wrażeniu, jakoby sami eksporterzy byli pod

¹ US Energy Administration Information — Total Consumption of Petroleum Products na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=54&aid=2&cid=&syid=1998&eyid=2009&unit=TBDP> aktualizacja — 2010.12.01.

² US Energy Administration Information — Crude Oil Prices, Daily, January 2, 1997 — Most Recent Day na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://www.eia.doe.gov/emeu/international/oilprice.html> aktualizacja — 2010.12.01.

³ US Energy Administration Information — Total Oil Supply — Production na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1&cid=&syid=2002&eyid=2010&unit=TBDP> aktualizacja — 2010.12.01.

⁴ BP Statistical Review of World Energy - June 2009, s. 11, na witrynie internetowej www.bp.com pod adresem http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2008/STAGING/local_assets/2009_downloads/statistical_review_of_world_energy_full_report_2009.pdf

pewnymi względami zaskoczeni sprzyjającym im poziomem cen. Owa ostrożność i dystans do zastanej sytuacji przebijał się wyraźnie tak w oficjalnych komunikatach OPEC, jak i w wypowiedziach poszczególnych reprezentantów państw członkowskich kartelu.

2. Nieoczekiwany wzrost cen

Gdy w następnym 2005 roku, mimo przewagi strony podażowej nad popytową, ceny ropy naftowej nadal pięły się w górę, stopniowo ustępowały obawy eksporterów przed odwróceniem trendu czy poważną korektą kursową. W 2006 roku Arabia Saudyjska zmniejszyła wydobycie o przeszło 0,4 mln bbl/d, a rok później o kolejne 0,3 mln bbl/d.⁵ W ślad za nią poszli i inni producenci.

Tabela nr 2. Arabia Saudyjska — wydobycie (w mln bbl/d)

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Wydobycie mln bbl/d	10,077	10,496	11,096	10,665	10,249

Źródło: US Energy Information Administration

W rezultacie światowe wydobycie ropy nominalnie przestało rosnąć w 2007 roku, choć praktycznie stało się to już rok wcześniej, gdy wzrost wydobycia liczony rok do roku spadł do 0,01%.⁶ Przy utrzymującym się globalnym tempie rozwoju gospodarczego w 2006 roku wystąpił deficyt surowca na rynku. Podobna sytuacja miała już miejsce w 1999 roku i 2002 roku.⁷

Tabela nr 3. Światowa konsumpcja i produkcja ropy naftowej w latach 1997 – 2002 (w mln bbl/d)

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Konsumpcja	73,436	74,079	75,791	76,772	77,512	78,160
Produkcja	74,160	75,656	74,853	77,768	77,686	76,988

Źródło: US Energy Information Administration

Każdorazowo deficyt surowca był impulsem wzrostu cen - w 1999 roku dwukrotnego,⁸ natomiast w 2002 roku o 80 %.⁹ O ile jednak uprzednio, za sprawą po-

⁵ US Energy Administration Information — All Countries, Most Recent Annual Estimates, 1980-2007 na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://www.eia.doe.gov/emeu/international/oilproduction.html> aktualizacja — 2010.12.01

⁶ US Energy Administration Information—Total Oil Supply—Production na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1&cid=&syid=2002&eyid=2010&unit=TBPD> aktualizacja — 2010.12.01

⁷ Patrz Tabela nr 3

⁸ US Energy Administration Information – Crude Oil Prices, Daily, January 2, 1997 — Most Recent Day na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://www.eia.doe.gov/emeu/international/oilprice.html> aktualizacja — 2010.12.01

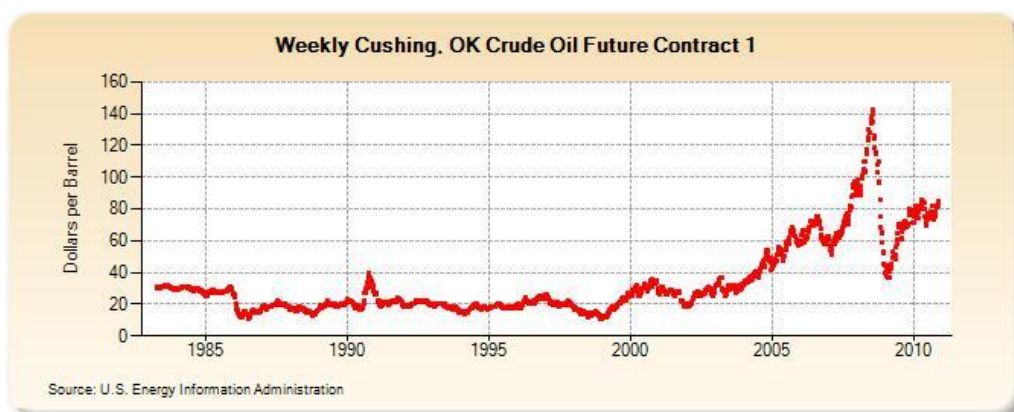
⁹ Ibidem

tężnych rezerw nagromadzonych przez lata, miał on względnie ograniczone rozmiary, o tyle teraz problem przedstawiał się znacznie bardziej skomplikowanie.

Tabela nr 4. Ceny baryłki ropy naftowej w USD pod koniec kolejnych miesięcy w 1999 i 2002 r.

Rok i miesiąc	Cena	Rok i miesiąc	Cena
1999-styczeń	12,26	2002-styczeń	19,38
1999-luty	12,40	2002-luty	20,80
1999-marzec	15,64	2002-marzec	25,17
1999-kwiecień	17,92	2002-kwiecień	26,62
1999-maj	17,11	2002-maj	26,81
1999-czerwiec	18,09	2002-czerwiec	26,65
1999-lipiec	20,01	2002-lipiec	26,62
1999-sierpień	21,22	2002-sierpień	29,33
1999-wrzesień	24,50	2002-wrzesień	30,61
1999-październik	22,60	2002-październik	27,94
1999-listopad	26,79	2002-listopad	26,64
1999-grudzień	26,04	2002-grudzień	32,23

Źródło: US Energy Information Administration

Rysunek nr 1. Ceny baryłki ropy w latach 1984–2010

Źródło: US Energy Information Administration

3. Spekulacja i pierwsze symptomy spowolnienia

W 2006 roku odnotowano pierwszy od lat spadek cen nieruchomości za oceanem. W następnym roku tzw. obligacje *subprime* okazały się papierami bez pokrycia. Pociągnęło to za sobą pierwsze bankructwa. Początkowo ofiarami stały się fundusze inwestycyjne banku Bear Stearns, za nimi poszły kolejne im podobne. Inwestorzy zaczęli gorączkowo poszukiwać mniej ryzykownych pozycji, by lokować w nie środki wycofywane pośpiesznie z tych niepewnych przedsięwzięć kapitałowych. Tradycyjnie w takich okolicznościach uwaga graczy skoncentrowała się na rynku surowcowym. Złoto i — w dalszej kolejności — ropa naftowa stopniowo zajmowały coraz większy udział procentowy w portfelach inwestycyjnych.

4. Zmniejszenie podaży

Jak wspomniano, wydobycie wyraźnie ustępowało konsumpcji już w roku 2006, chociaż znalazło się wtedy na najwyższym, nigdy dotąd nie odnotowanym poziomie. Różnica wynosiła przeszło 0,5 mln bbl/d. Popyt znacznie wykraczał poza wspomnianą wielkość, spora część inwestorów giełdowych, dostrzegając wyróżniający się potencjał wzrostowy cen ropy naftowej na tle innych walorów giełdowych, w tym surowców, uznała ją za świetną lokatę i środek tezauryzacji. W 2007 roku za sprawą m. in. Arabii Saudyjskiej światowe wydobycie ropy naftowej spadło.¹⁰ Tymczasem niesłabnące tempo rozwoju gospodarczego w świecie determinowało konsumpcję w utrzymującym się niezmiennie trendzie wzrostowym.

5. Dalszy wzrost cen

Niepewność związana z przyszłością zaopatrzenia w surowiec w 2007 roku niepodzielnie oładnęła rynkiem. Nerwowa atmosfera udzielała się w giełdowych komentarzach na całym świecie. Ropy naftowej po prostu brakowało. Było jej zbyt mało nie tylko, by zrównoważyć nakręcony przez inwestorów i spekulantów popyt, ale też zwyczajnie zaspokoić zapotrzebowanie rynku, będące konsekwencją coraz większej konsumpcji. Zapotrzebowania na surowiec nie zmniejszyły nawet pierwsze symptomy kryzysu. Rozpędzona gospodarka światowa pochłaniała go coraz więcej. Ceny ropy naftowej biły kolejne historyczne rekordy. Zjawisku temu sprzyjała stopniowa, acz sukcesywna, deprecjacja amerykańskiej waluty. Wzrost wydobycia w 2008 roku średnio o niemal 1 mln bbl/d, głównie za sprawą wyników uzyskanych w pierwszych dwóch kwartałach,¹¹ oznaczał wyraźny progres w stosunku do stanu z 2007 roku i do najlepszego dotąd pod tym względem roku 2006.¹²

Tabela nr 5. Światowa konsumpcja w 2008 roku (w mln bbl/d)

Kwartały 2008	I	II	III	IV
Mln bbl/d	85,873	85,740	85,327	84,978

Źródło: *US Energy Information Administration*

Dość niespodziewanie okazał się on nadal daleko nie wystarczający, by powstrzymać pnący się w giełdowych notowaniach kurs baryłki. Każdy kolejny miesiąc pierwszej połowy 2008 roku wynosił je coraz wyżej. Ropa naftowa drożała, choć wraz z rosnącymi cenami zmniejszały się potrzeby konsumpcyjne. O ile spadek ten w skali globalnej zdawał się ledwie odczuwalny, to w przypadku niektórych, lepiej rozwiniętych gospodarczo państw świata zmiana była nader wyraźna. Przykładowo w Japonii i Korei Płd. różnica między styczniem a czerwcem 2008 roku sięgała 20%.¹³

¹⁰ US Energy Administration Information — Total Oil Supply — Production na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1&cid=&syid=2002&eyid=2010&unit=TBPD> aktualizacja — 2010.12.01.

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

¹³ US Energy Administration Information — Total Consumption of Petroleum Products OECD na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem

Tabela nr 6. Konsumpcja Japonii i Korei Płd. w pierwszym półroczu 2008 (w mln bbl/d)

Miesiąc	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
Japonia	5,410	5,926	5,062	5,040	4,494	4,387
Korea Płd.	2,362	2,337	2,256	2,088	2,171	1,983

Źródło: *US Energy Information Administration*

W drugim kwartale 2008 roku ropa naftowa drożała dosłownie z dnia na dzień. Testowaniu nowych, co rusz to wyższych, giełdowych pułapów kursu notowań baryłki, towarzyszył spadek zużycia surowca. Skala podwyżek w tych okolicznościach zdawała się być zjawiskiem całkowicie irracjonalnym, przynajmniej z ekonomicznego punktu widzenia. Pełna odpowiedzialność za ten stan rzeczy spoczywała na kapitale spekulacyjnym, który, opuściwszy rynek nieruchomości, starał się zabezpieczyć swe aktywa w surowcach. Ropa naftowa pozostająca od 2003 roku w stałym trendzie wzrostowym,¹⁴ tak pod względem popytowym, jak i cenowym, stanowiła nie tylko dla niego świetną lokatę środków. Kusila i przyciągała fundusze inwestycyjne oraz masy drobnych ciułaczy, zapewniając im, jak się miało okazać, dość złudne poczucie ochrony kapitału. W istocie, nawet w przypadku ziszczenia się najczarniejszych scenariuszy giełdowych, w przeciwieństwie do papierów wartościowych, mogła zostać tylko częściowo przeceniona. Co prawda, redukowała całkowicie właściwe dla inwestycji w surowce ryzyko tzw. pozostania z niczym, lecz nie zabezpieczała przed stratami. Do końca czerwca 2008 roku nie było na dobrą sprawę, przed czym. Ropa naftowa sukcesywnie drożała. Podobnie przez pierwsze dwa tygodnie lipca.¹⁵

Tabela nr 7. Zmiany notowań ceny baryłki ropy naftowej (w tzw. górcie) na przełomie czerwca i lipca 2008

Data	Poniedziałek	Wtorek	Środa	Czwartek	Piątek
9-13.06.2008	134,35	131,31	136,38	136,74	134,86
16-20.06.2008	134,61	134,01	136,68	131,93	134,62
23-27.06.2008	136,74	137,00	134,55	139,64	140,21
30.06-04.07.2008	140,00	140,97	143,57	145,29	
07-11.07.2008	141,37	136,04	136,05	141,65	145,08

Źródło: *US Energy Information Administration*

<http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm?tid=50&pid=54&aid=2> aktualizacja — 2010.12.01.

¹⁴ US Energy Administration Information — Crude Oil Prices, Daily, January 2, 1997 — Most Recent Day na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem

<http://www.eia.doe.gov/emeu/international/oilprice.html> aktualizacja — 2010.12.01.

¹⁵ Ibidem

6. Krach

Sięgnięcie pułapu 145 USD za baryłkę stanowiło kres tego pochodu. Wysokie ceny surowca, drenując od miesięcy portfele konsumenckie za oceanem, ostatecznie dobiły amerykańską gospodarkę. Płynność finansowa klientów kredytów *subprime*, budząca już wcześniej wiele obaw, w wielu przypadkach legła w gruzach. Najzwyczajniej klienci nie brali pod uwagę podniesionych kosztów utrzymania, które spadły na nich dość nieoczekiwanie wraz z giełdowymi zwyczajami notowań ropy naftowej. Ich niewypłacalność pociągnęła za sobą krach na rynku nieruchomości.

Wyprzedaże i licytacje domów doprowadziły do znaczącej ich przeceny. Straciły banki, wstrzymane zostały inwestycje budowlane, doprowadzając do regresu w sektorze tradycyjnie stanowiącym koło zamachowe amerykańskiej gospodarki, w konsekwencji hamując rozwój całego kraju. Zapaść ta wkrótce przeniosła się na inne zakątki świata.

Upadłość Lehman Brothers, inicjująca giełdowy krach i globalne załamanie w gospodarce światowej, z perspektywy czasu zdaje się być jedynie przerwaniem jednego z ogniw, nadwątlonego wywołanymi spekulacją wysokimi cenami ropy naftowej, a precyzyjniej uznaniem tego surowca za bezpieczniejszą pozycję portfela inwestycyjnego niż ryzykowne papiery dłużne.

Widmo globalnego kryzysu skutecznie przyczyniło się do przeceny ropy naftowej. W tygodniu przedświątecznym 2008 roku jej ceny obniżyły się do trzydziestu kilku dolarów, co oznaczało 75 % spadek w stosunku do notowań z połowy lata.¹⁶

Tabela nr 8. Notowania ceny baryłki ropy naftowej (w tzw. dołku) 15-19 grudnia 2008

Dzień	Poniedziałek	Wtorek	Środa	Czwartek	Piątek
15-19 XII 2008	44,51	43,60	40,06	36,22	33,87

Źródło: *US Energy Information Administration*

7. A.D. 2010

Nadal jednak nie brak powodów do obaw. Jednym z nich muszą być rosnące ceny ropy naftowej. Kurs, z początku października oscylujący wokół 80 USD za baryłkę, na pozór nie wydawał się niczym nadzwyczajnym. Daleko mu przecież do notowań z lipca 2008 roku. Jednak zgodnie z prawdą i biorąc pod uwagę koniunkturalne trendy rynku naftowego, miesiące wrzesień — październik — listopad to czas tradycyjnej przeceny surowca. Tymczasem wymieniona cena swą wartością zbliżona jest do notowań z lipca, a więc tradycyjnie najdroższego w roku miesiąca. Co gorsza, nawet koniec listopada nie przyniósł żadnych zmian. Sytuacja taka nigdy dotąd nie miała miejsca, wyjąwszy jesień 2007 roku, kiedy to, jak wspomniano, ucieczka przed papierami *subprime* doprowadziła do napływu kapitału, głównie spekulacyjnego, na rynki naftowe.

Dlaczego tak się dzieje ? Próbując odnaleźć odpowiedź, sięgnąć należy do danych makroekonomicznych. Wertując informacje giełdowe, raporty napływające z czołowych gospodarek świata, odnaleźć można jedynie poszlaki uzasadniające

¹⁶ Ibidem

ten stan rzeczy. Poprawa koniunktury i wyraźne ożywienie w wybranych państwach nie dają bowiem podstaw do aż tak gwałtownego podniesienia cen.¹⁷ Nawet jeśli brane będą pod uwagę jedynie te najbardziej optymistyczne wieści, jak choćby dane dotyczące bezrobocia z uważanych za lokomotywę europejskiej gospodarki Niemiec, to i tak przesłanki do — licząc najskromniej — 5% podwyżki ponad tempo deprecjacji dolara uznać należy za wychodzące daleko poza granice następstw przyspieszonego rozwoju podobnych im światowych liderów.

Tabela nr 9. Konsumpcja ropy naftowej kwartalnie w roku 2009 oraz 2010 (w mln bbl/d)

Państwo	2009				2010			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
USA	18,86	18,57	18,72	18,93	18,82	19,01	-	-
JAPONIA	4,73	4,04	4,11	4,60	4,79	4,03	-	-
KOREA PD	2,31	2,14	2,03	2,26	2,31	2,18	-	-
NIEMCY	2,58	2,39	2,41	2,39	2,38	2,39	-	-
WŁOCHY	1,52	1,50	1,55	1,54	1,45	1,47	-	-

Źródło: Energy Information Administration

Raporty na temat konsumpcji surowca tychże państw również nie mogą stanowić tu wyjaśnienia. Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Japonia, Korea Południowa — utrzymały na niezmiennym poziomie bądź nieznacznie ograniczyły zużycie ropy w ciągu ostatniego roku.¹⁸

Tabela nr 10. Roczny wzrost konsumpcji ropy naftowej w II kwartale 2010 (w mld bbl)

Świat	USA	Chiny	Pozostałe kraje Azji bez WNP	byłe ZSRR
2,25	0,44	0,66	0,24	0,14

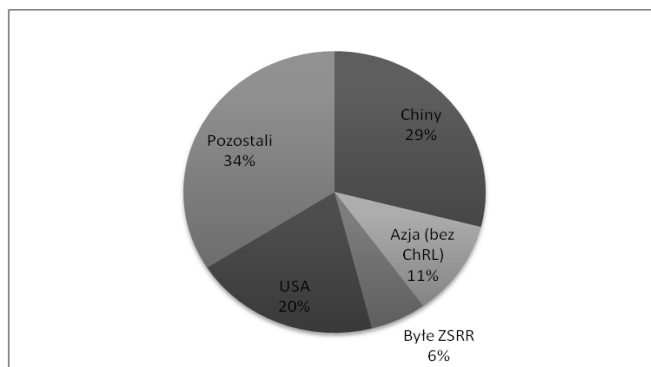
Źródło: Na podstawie US Energy Information Administration

Wyraźniejszy, choć nieznaczny, zważywszy na skalę wielkości, progres odnotowano jedynie w przypadku Stanów Zjednoczonych, gdzie konsumpcja w drugim kwartale wzrosła, mierząc rok do roku, o 0,44 mln bbl/d.¹⁹

¹⁷ Rynek pracy: bezrobocie w Niemczech spada do prawie 3 milionów na witrynie internetowej Deutsche Welle DW-World.de pod adresem <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6061962,00.html> aktualizacja 2010.12.01

¹⁸ US Energy Administration Information — Total Consumption of Petroleum Products na witrynie internetowej eia.doe.gov pod adresem <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=54&aid=2&cid=&syid=1998&eyid=2009&unit=TBPD> aktualizacja — 2010.12.01.

¹⁹ Ibidem

Rysunek nr 2. Procentowy udział w rocznym wzroście konsumpcji ropy naftowej (II Kwartał 2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów *US Energy Information Administration*

Zmiana ta, choć ilościowo odpowiada 75 % polskiego importu surowca, zdaje się zupełnie kosmetyczna. W skali globalnej stanowi bowiem jedynie 20% ogólnego wzrostu konsumpcji w świecie. Udział Chin sięga w tym przypadku niemal 30%. Pozostała część rosnącego zużycia w przeważającej mierze rozkłada się równomiernie między pozostałe dynamicznie rozwijające się gospodarki azjatyckie.

Tabela nr 11. Konsumpcja ropy naftowej kwartalnie w roku 2009 oraz 2010 (w mln bbl/d)

Państwo	2009				2010			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Chiny	7,72	8,55	8,43	8,59	8,78	9,21	-	-
Azja	9,43	9,65	9,29	9,45	9,77	9,89	-	-
Byłe ZSRR	4,09	4,19	4,23	4,32	4,31	4,33	-	-
Świat łącznie	83,61	84,01	84,54	85,16	85,32	86,26	-	-

Źródło: Energy Information Administration

Śladowe ilości przypisać można państwom powstałym po rozkładzie ZSRR. Co interesujące, w przypadku krajów Ameryki Łacińskiej brak wyraźnego wzrostu zużycia ropy naftowej tłumaczyć należy m. in. większym niż gdziekolwiek indziej – wzorem Brazylii – wykorzystywaniem etanolu jako paliwa silnikowego oraz popularnością CNG – np. w Argentynie.

Tabela nr 12. Świat. Produkcja ropy naftowej kwartalnie w roku 2009 oraz 2010 (w mln bbl)

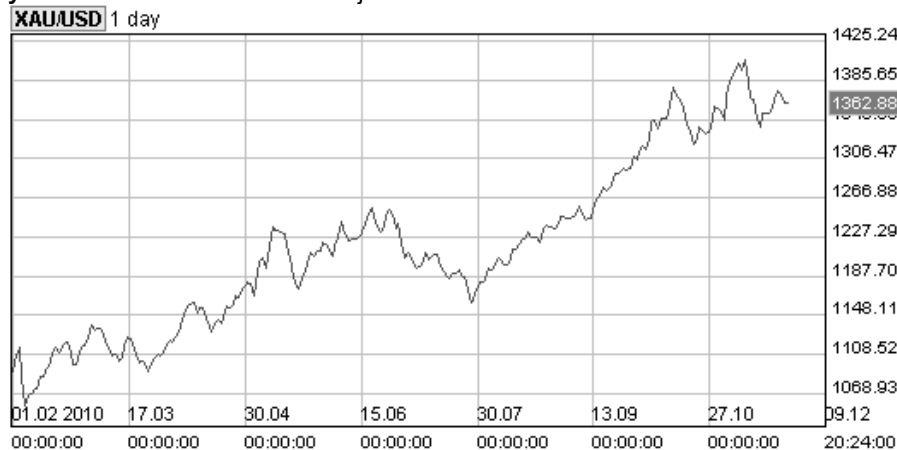
2009				2010			
I	II	III	IV	I	II	III	IV
83,	83,	84,	85,	85,	86,	-	-
593	721	782	442	954	059		

Źródło: *US Energy Information Administration*

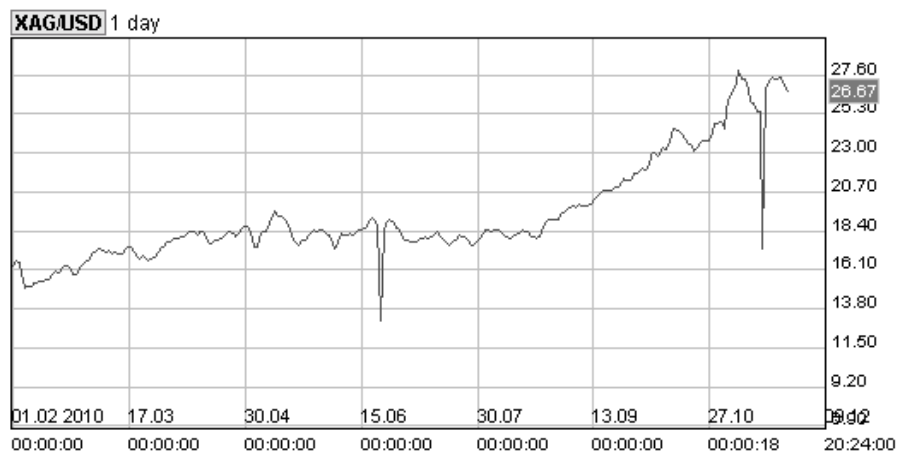
Zwiększenie konsumpcji ropy naftowej o 2,25 mln bbl dziennie nominalnie to jedynie niespełna 3% wzrost. Nie jest to wydarzenie bezprecedensowe w dziejach. Niestety po raz kolejny pojawiły się obawy o powtórkę scenariusza z lat 2007-2008. Były też ku temu powody.

W końcu września 2010 r. cena uncji złota sięgnęła najwyższego w historii notowań tego kruszcu pułapu, przekraczając 1300 USD, co tłumaczyć należy nie słabnącą cały czas awersją do ryzyka. Tendencję tę potwierdziło też wzmożone zainteresowanie srebrem.

Rysunek nr 3. Notowania cen uncji złota w USD

Źródło: *Forex Markets*, zestawienie: *Swiss FX Brokerage House*

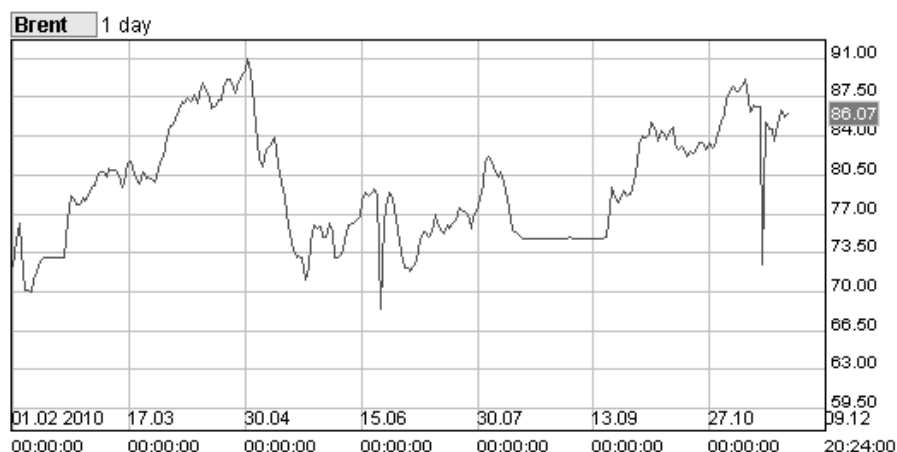
Rysunek nr 4. Notowania kursu srebra w USD

Źródło: *Forex Markets*, zestawienie: *Swiss FX Brokerage House*

Niestety, wspomniana niechęć do mniej bezpiecznych instrumentów finansowych, skutkująca skupieniem uwagi inwestorów na rynku surowcowym, nie ominęła i ropy naftowej.

Wykresy notowań cen baryłki ropy z ostatnich miesięcy nie napawają optymizmem. Od końca wakacji surowiec podrożał o *circa* 10%. Podobny ruch cen –

używając slangu giełdowego – „na północ” (strzałka notowań zwrócona w górę), wiosną uznano by za rzecz naturalną, natomiast jesienią, w czasie tradycyjnie zmniejszonego popytu, uznać można za zwiastun kłopotów.

Rysunek nr 5. Notowania baryłki ropy w USD

Źródło: *Forex Markets, zestawienie: Swiss FX Brokerage House*

Podsumowanie

Z pewnością lekkomyślne byłoby utożsamianie źródeł spowolnienia rozwoju gospodarczego w 2008 i 2009 roku wyłącznie z wzrostem cen surowców energetycznych, stymulowanego poniekąd przez sytuację na rynkach naftowych. Podobną, o ile nie większą, niefrasobliwością byłoby negowanie ogromnego wpływu, jaki wywierają na zachodzące ostatnimi czasy procesy w światowej ekonomii. Ich dynamika i złożoność wymuszają konieczność zachowania daleko posuniętej powściągliwości w badaniu omawianej relacji przyczynowo-skutkowej. Stąd wszelkie oceny tego zagadnienia zdają się na dzień dzisiejszy daleko przedwcześnie.

Niemniej, samo istnienie związku między tempem rozwoju gospodarczego a cenami ropy naftowej nie podlega dyskusji. Kwestią otwartą pozostaje jedynie skala ich wzajemnej determinacji. Sprowadza się ona między innymi do odpowiedzi na pytanie, o zakres negatywnego oddziaływania coraz to wyższych kosztów zakupu tego surowca przez klientów indywidualnych i podmioty prawne na perspektywy poprawy koniunktury.